

LG-2010-10263

Krav om erstatning for bruk av fotografier. Åndsverkloven §45c. Uberettiget bruk av bilder.

Instans: Gulating lagmannsrett - Dom
Dato: 2010-10-06
Publisert: LG-2010-10263
Sammendrag: Krav om erstatning for bruk av fotografier. Åndsverkloven §45c. Uberettiget bruk av bilder i reklameøyemed. Profesjonell aktør benyttet bilder med fotomodeller i 6 år uten å yte vederlag til modellene. Saksøktes omfattende bruk av billedmaterialet i kommersiell sammenheng over lang tid var uaktsom. Man måtte forvente at bedriften hadde et bevisst forhold til de involvertes rettigheter, og foretok undersøkelser for å få avklart om billedbruken, i tillegg til avtalen med fotografen, forutsatte samtykke fra modellene. (Sammendrag ved Lovdata.)
Saksgang: Nordhordland tingrett TNOHO-2009-82148 - Gulating lagmannsrett LG-2010-10263 (10-010263ASD-GULA/AVD1).
Parter: AS Sylvsmidja Sylvvareverksted (advokat Thomas Rieber-Mohn) mot Geir Magne Danielsen, Siw Denstad Sæther, Maria Schei Mathisen og Monica Waclawczyk (for alle: advokat Trond Sivertsvik).
Forfatter: Lagdommer Bjørn Lillebergen, lagdommer Berit Moldskred Mo, sorenskriver Lidvard Faaberg.

Saken gjelder krav om erstatning for bruk av fotografier.

Nordhordland tingrett avsa 13.11.2009 dom med slik domsslutning:

1. AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad v/styrets formann frifinnes for krav om erstatning fra Trend Modellbyrå AS.
2. AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad v/styrets formann betaler erstatning med 120 000,- - etthundreogtjuetusen - kroner til Siw Denstad Sæther.
3. AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad v/styrets formann, betaler erstatning med 120 000,- - etthundreogtjuetusen - kroner til Maria Schei Mathisen.
4. AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad v/styrets formann, betaler erstatning med 120 000,- - etthundreogtjuetusen - kroner til Geir Magne Danielsen.
5. AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad v/styrets formann, betaler erstatning med 120 000,- - etthundreogtjuetusen - kroner til Monica Waclawczyk.
6. Trend Modellbyrå AS betaler til AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad v/styrets formann sakskostnader med 54 687 - femtifiretusensekshundreogåttisju - kroner.
7. Sakskostnader for øvrig idømmes ikke.

8. Oppfyllelsesfristen for samtlige krav er 2 - to - uker fra forkynnelsen av dommen, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.

AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad - heretter oftest Sylvsmidja - har i rett tid anket tingrettens dom for så vidt gjelder domsslutningens punkt 2-5. Anken gjelder bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen. Siw Denstad Sæther, Maria Schei Mathisen, Geir Magne Danielsen og Monica Waclawczyk - heretter oftest modellene - har i rett tid inngitt tilsvarende hvor anken påstås forkastet. Det ble samtidig inngitt avledet anke fra Trend Modellbyrå AS hva angår domsslutningens punkt 1 og 6. Anken ble avvist ved lagmannsrettens kjennelse av 18.02.2010.

Ankeforhandling ble avholdt i Bergen tinghus 19.08.2010. Ankende part ved salgssjef Harald Skorve og ankemotpart Siw Denstad Sæther avga partsforklaringer. Det ble avhørt seks vitner, og foretatt slik dokumentasjon som rettsboken viser.

Framstilling av saken

Det er i tingrettens dom gitt slik redegjørelse for sakens bakgrunn:

Trend Modellbyrå AS ble etablert i 1991 med Gry Sæther som daglig leder og styreformann. Firmaet formidler modeller til reklamefotografering for næringslivet. Det er tale om såkalte fashionmodeller. I 1997-98 ble modellen Siw Denstad Sæther tilknyttet modellbyrået. I 1998 ble modellene, saksøkerne nr. 2-5, av byrået booket til et fotooppdrag til bruk i Husflidens produktkatalog, med rett til fri bruk i ett år. Produktkatalogen endret form til verket «Norske Bunader», uten at dette har betydning for saken her. Fotograf Lasse Berre tok bildene. Trend Modellbyrå AS forholdt seg til fotografen, og ikke til Husfliden. I faktura datert 8. juli 1998 til Studio Lasse Berre, krevde byrået oppgjør med kr 93 700,- for det som er spesifisert som: «Katalogfotografering Husfliden, modellformidling.» Videre framgår av fakturaen: «Bruksrett gjelder i katalog og fri bruk 1 år. ALL annen bruk etter avtale.» I alt var det tale om 80 bunader som skulle presenteres i boken.

AS Sylvsmidja Sylvvarverkstad, heretter omtalt som Sylvsmidja, er et selskap som holder til på Voss. Selskapet produserer bunadssølv. Sylvsmidja har 900 forhandlere, herunder 32 Husflidsbutikker. For øvrig er det tale om syersker og diverse gullsmeder. For å markedsføre produktene sine har Sylvsmidja fått utarbeidet kataloger. Av disse er 41 bilder tatt av Lasse Berre. Videre har Sylvsmidja 41 ulike brosjyrer med bilder av produktene sine. I 16 av disse er det utelukkende bilder tatt av Lasse Berre, mens i 7 av dem er det både bilder tatt av Lasse Berre og egne bilder. De resterende 18 brosjyrene inneholder bilder av egne modeller. For å forsøke å redusere bruken av brosjyrene i papirutgave, gjorde Sylvsmidja brosjyrene tilgjengelig på sin hjemmeside på internett i form av pdffiler. Selskapet ønsket å ha en såkalt «grønn profil», noe som blant annet kommer til uttrykk ved «svanemerket» (miljømerket). Sylvsmidja inngikk 31. juli 2003 en skriftlig avtale med fotograf Lasse Berre. Avtalen lyder: «Avtale for STUDIO LASSE BERRE og A/S SYLVSMIDJA SYLVVAREVERKSTAD FRI BRUK AV FOTOMATERIELL

A/S Sylvsmidja Sylvvarverkstad (SSV) betaler Studio Lasse Berre (LB) kr 20 000,- for tilsendte bunadsmodeller.

Dette honoraret gir SSV anledning til fritt å bruke disse bunadsmodellene i kombinasjon med SSV sitt bunadssølv i annonse, plakater, brosjyrer, web sider etc.

Voss, 31.07.2003»

Avtalen er undertegnet av Harald Skorve for Sylvsmidja, og av Lasse Berre. Fotografen føyde dessuten til følgende for hånd:

«Bildene kan ikke benyttes av tredjepart uten skriftlig samtykke fra fotograf.»

Sylvsmidja bidro med kr 50 000,- til prosjektet.

Retten legger til grunn som bevist at modellene arbeidet 14 hele dagsverk i forbindelse med prosjektet, og at byrået fakturerte fotografen med til sammen kr 93.700,-. Dette gir en pris på kr 6700,- per dag. Det ble gitt rabatt. Dagspris byrået krevde varierte etter hva det skulle reklameres for.

Bruken av bildene utenom bokprosjektet ble av saksøker ved Gry Sæther oppdaget i 2008, da hun så en annonse i Hjemmet nr. 49/08, hvor et bilde fra bokprosjektet var brukt. Bildet viser modellen Maria Schei Mathisen i helfigur iført bunad, og annonsen gjelder bunadsbelte.

Nederst i annonsen står «SYLVSMIDJA - VOSS». Deretter gikk hun inn på hjemmesiden til Sylvsmidja, og fant flere bilder av modellene tatt i forbindelse med bunadsprosjektet, til sammen 26 bilder.

Retten legger til grunn at det er enighet mellom partene om at bruken av bildene kan oppsummeres som følger:

Bruken startet fra oktober 2003 med opprinnelig 10-12 stk. bilder og det skjedde en gradvis utvidet bruk ved opptrykk av nye brosjyrer. I 16 av brosjyrene er det kun bilder av Trendmodeller, i 7 av brosjyrene er det både egne modeller og Trendmodeller avbildet.

Kataloger fra henholdsvis 2003 og 2009 inneholder 41 av 70 bilder der Trendmodeller er avbildet. Fra november 2003 hadde Sylvsmidja egen riksannonsering der 1 annonse er brukt

årlig i forbindelse med kampanje i bladene Norsk Ukeblad, Hjemmet, Familien, Vi over 60 (siden 2007) og Det Gode Liv (siden 2008). I ca. 50% av disse annonsene er Trendmodeller avbildet. Videre har selskapet i lokal annonsering for kunder og i forbindelse med butikkaktiviteter hos kunden der Sylvsmidja deltar, fra mars 2004 hatt 15 lokalavisannonser årlig. I 2009 har det vært tale om 2-3 lokalavisannonser årlig. Cirka 40 % av annonsene har hatt bilder der Trendmodeller er avbildet. Fra desember 2003 til 2009 har dessuten selskapet brukt plakater i om lag to kampanjer årlig. I halvparten av plakaten har det vært benyttet bilder av Trendmodeller. Fra 2007 har Sylvsmidja benyttet 12 stk. distriktsplakater der Trendmodeller er avbildet på 9 av disse. Selskapet har fra 2005 solgt såkalte bunadskrus i 6 ulike varianter, hvert med tre bunadsmotiver. Trendmodeller er avbildet på 10 av 18 bilder. Bilder av Trendmodeller har vært benyttet i brosjyrer som er lagt ut på selskapets hjemmeside på internett fra januar 2007. Fra 1. januar 2009 ble brosjyrene gjort tilgjengelig i et passordbeskyttet forhandlerforum. Her legger selskapet ut tidsbegrensede kampanjer, og gir forhandlerne passord. Alle brosjyrene kan lastes ned som pdf-filer. Partene har ikke hatt innvendinger mot tingrettens oppsummering av sakens bakgrunn, bortsett fra at det fra ankemotpartenes side er påpekt at tingrettens beskrivelse av bruksomfanget av fotografiene mangler omtale av bunadspaplyen «Regnstokken».

Ankende parts påstandsgrunnlag

Ankende part bestrider at det er rettslig grunnlag for det erstatningskrav ankemotpartene har fremsatt. Bruken av bildene var på forhånd godkjent av fotografen, som hadde fullmakt til å gi samtykke på vegne av ankemotpartene. Bruken av bildene innebærer uansett ikke noe brudd på forbudet i åndsverkloven §45c. Ankende part har under enhver omstendighet ikke utvist uaktsomhet, slik erstatningsansvar etter åndsverkloven §55 forutsetter.

Avtalen som ble inngått mellom fotografen og Sylvsmidja inneholder ikke noe forebehold om at bruken av fotografiene også forutsatte at det ble innhentet samtykke fra ankemotpartene. Fotografen har heller ikke hevdet at det muntlig ble tatt et slikt forebehold, bare at han selv ikke hadde ment å gi samtykke på deres vegne.

Ankende part er ikke profesjonell i forhold til kjøp av rettigheter til fotografier, og de bransjenormer som måtte gjelde for dette. Slik samarbeidet mellom fotograf, modellbyrå og modeller her var lagt opp, måtte ankende part kunne legge til grunn at fotografen hadde stillingsfullmakt til også å inngå avtale på modellenes vegne. Slik fullmakt forutsetter ikke at det foreligger et ansettelsesforhold. At det utad var grunnlag for en slik forståelse underbygges av at Husfliden som oppdragsgiver i det opprinnelige prosjektet henviste ankende part til fotografen for eventuelt samtykke til å anvende fotografiene.

Etter bevisførselen må det også legges til grunn at det i denne bransjen er slik at fotografen normalt er bindeleddet utad. I dette tilfellet var det dessuten snakk om et langvarig og nært samarbeidsforhold mellom modellbyrået og fotografen. Samlet sett måtte det for omverdenen være grunn til å tro at fotografen hadde fullmakt, jf avtaleloven §10 annet ledd. I den grad fotografen ikke hadde slik fullmakt kommer avtaleloven §11 første ledd til anvendelse, i det ankende har handlet i god tro. Bruken av fotomaterialet ligger innenfor det som ble avtalt med fotografen.

Etter åndsverkloven §45c kreves det som et utgangspunkt samtykke til bruk av fotografier som avbilder en person, men det er flere unntak fra dette. I dette tilfellet kommer unntaket i åndsverkloven §45c bokstav b) til anvendelse. Unntaket gjelder fotografier hvor avbildingen av personen er mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet. I vår sak er det klart sentrale i fotomaterialet de norske nasjonaldraktenes sammensetning og detaljer, de avbildede personene er mindre viktig. Forbudet i §45c er straffesanksjonert, og legalitetsprinsippet kommer inn. Etter ordlyden kan det ikke stilles krav om at personene fremstår som klart mindre viktig. Billedbruken er i dette tilfellet klart forskjellig fra saken i Rt-2009-1568, hvor

den avbildede person dekker så godt som hele bildet. Heller ikke billedbruken i Rt-1983-637, som gjaldt kommersiell bruk av et fotografi av en familie på påskeferie, er sammenlignbart. I begge tilfeller er det snakk om bilder som ble tatt uten samtykke, mens det her snakk om modellbilder som nettopp er tatt for å bli vist offentlig. Personer som har valgt å eksponere seg vil ha et svakere personvernsrettlig vern enn andre.

Ankende part har uansett ikke utvist nødvendig uaktsomhet, slik erstatningsansvar etter åndsverkloven §55 første ledd forutsetter. Slik situasjonen var kunne det ikke stilles krav om at ankende part i tillegg til avtalen med fotografen burde innhentet samtykke også fra ankemotpartene. Verken i den skriftlige avtalen med fotografen eller i den muntlige kontakt med ham ble det tatt noe forbehold om dette. Når ankende part ved henvendelse til Husfliden blir henvist til å innhente samtykke fra fotografen, og denne som profesjonell aktør selger bildene, var det all grunn til å tro at dette var tilstrekkelig. Det forhold at han etter inngåelsen av avtalen fikk oversendt det samlede billedmateriale i full oppløsning og klar for bruk understreker dette.

Ankende part har nedlagt slik påstand:

1. AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad frifinnes.
2. AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad tilkjennes saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten med tillegg av lovens rente fra forfall til betaling skjer.

Ankemotpartens påstandsgrunnlag

Bruken av de omtvistede bilder krever samtykke fra modellene selv. Slikt samtykke foreligger ikke. Det følger da av åndsverkloven §45c, jf §55 at modellene er beskyttet mot bruken av bildene. Fotografen har ikke uten avtale med modellene fullmakt til å gi samtykke på deres vegne, og det er på det rene at det i dette tilfellet ikke er gitt noen fullmakt. Dette er heller ikke hevdet fra fotografens side, som i sin forklaring opplyste at avtalen han inngikk med ankende part bare regulerte forholdet til hans rettigheter som fotograf.

Bruk av bilder av individuelt utvalgte og innleide modeller til markedsføring kan under ingen omstendigheter falle inn under anvendelsesområdet for unntaksbestemmelsen i åndsverkloven §45c, bokstav b). For det tilfelle at bestemmelsen finnes å kunne være anvendelig også i slike tilfeller, er lovens kriterier her ikke oppfylt. Modellene har en sentral rolle på bildene, og er avfotografert på en slik måte at de er lett gjenkjennelig. Gjentatt bruk av bildene over tid vil kunne føre til at modellene blir «oppbrukt» markedsmessig, med det økonomiske tap dette vil medføre. Det forhold at modellene er avbildet i bunader, og at formålet med bildene er å vise de forskjellige bunader, gir ikke grunnlag for å hevde at modellene er mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet. Det vil alltid være slik at modeller avfotograferes for å markedsføre et produkt, modellenes rolle i bildene blir ikke mindre viktig i dette tilfellet fordi bildene gjelder markedsføring av bunader.

For den uberettigede bruken av bildene kreves erstatning med hjemmel i åndsverkloven §55. Prinsipalt påberopes objektivt ansvar etter §55 annet ledd, subsidiært at ankende part har utvist erstatningsbetingende uaktsomhet, jf bestemmelsen i første ledd.

Tingretten tilkjente hver av ankemotpartene erstatning med kr 120.000, basert på et årlig vederlagstap på kr 20.000. Erstatningsutmålingen er ikke påanket. Det bemerkes likevel at nettotapet som eventuelt kan kreves erstattet etter åndsverksloven §55 annet ledd basert på en skjønnsmessig vurdering i alle fall vil være av samme størrelsesorden.

Ankemotpartene har nedlagt slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad v/ styrets formann, dømmes til å betale sakens omkostninger for begge instanser, jmf. tvangsfullbyrdelsesloven §4-1, 3.ledd.

Lagmannsretten bemerker:

Anvendelsen av fotografi av avbildede personer er regulert i åndsverkloven §45c.

Bestemmelsen har slik ordlyd:

Fotografi som avbilder en person kan ikke gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildede, unntatt når

- a) avbildningen har aktuell og allmenn interesse,
- b) avbildningen av personen er mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet,
- c) bildet gjengir forsamlings, folketog i friluft eller forhold eller hendelser som har allmenn interesse
- d) eksemplarer av avbildningen på vanlig måte vises som reklame for fotografens virksomhet og den avbildede ikke nedlegger forbud, eller
- e) bildet brukes som omhandlet i §23 tredje ledd eller §27 andre ledd.

Vernet gjelder i den avbildedes levetid og 15 år etter utløpet av hans dødsår.

Som det fremgår av bestemmelsen kan fotografier av personer som en hovedregel ikke gjengis eller vises offentlig uten samtykke fra den som er avbildet. Bestemmelsen er en personvernbestemmelse og ikke en immateriellrettslig bestemmelse.

Det er på det rene at Sylvsmidja ikke har innhentet samtykke fra modellene.

Sylvsmidja har imidlertid, som ny anførsel for lagmannsretten, anført at fotografen på vegne av modellene har samtykket til den bruken Sylvsmidja har gjort av de omtvistede bildene, og at han hadde fullmakt til dette, jf avtaleloven §10 annet ledd. Det er i den forbindelse fremholdt at stillingsfullmakt ikke forutsetter et ansettelsesforhold.

Lagmannsretten kan ikke se at denne anførsel kan føre frem. Det er på det rene at fotografen verken skriftlig eller muntlig har fått fullmakt fra modellene eller modellbyrået til å samtykke til andres bruk av bildene. En slik fullmakt kan etter lagmannsrettens vurdering heller ikke utledes av hans rolle som fotograf. Modellene var innleid for dette konkrete oppdraget fra modellbyrået, og det var ingen formell eller fast tilknytning mellom fotografen og modellene. Fotografen har heller ikke selv hevdet at han i egenskap av fotograf hadde fullmakt eller på annen måte var autorisert til å gi samtykke til bruk av bildene på vegne av modellene, og var i sin forklaring for lagmannsretten klar på at slikt samtykke måtte innhentes fra modellene selv. Basert på bevisførselen for øvrig må det legges til grunn at dette er overensstemmende med den generelle oppfatning i bransjen. Det fremgår også av den faktura modellbyrået sendte til fotografen at «Bruksrett gjelder i katalog og fri bruk i 1 år. ALL annen bruk etter avtale.»

Lagmannsretten bemerker at det ikke er holdepunkter for at forholdet til modellene ble nevnt i kontakten mellom fotografen og Sylvsmidja før avtalen ble inngått.

Ankende part har subsidiært anført at unntaket i åndsverkloven §45c bokstav b) kommer til anvendelse. Som det fremgår ovenfor kreves det ikke samtykke fra den avbildede til offentliggjøring av bilder hvor «avbildningen av personen er mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet.»

Når det gjelder den nærmere forståelse av bestemmelsen er rettskildetilfanget begrenset.

Bestemmelsen er en videreføring av fotografiloven §15 annet ledd nr. 2, etter at fotografilovens bestemmelser ble inkorporert i åndsverkloven i 1995. Forarbeidene til fotografiloven gir ikke noen avklarende veiledning når det gjelder forståelsen av unntaket. Men lagmannsretten nevner at det i Ot.prp.nr.28 (1959-60) ble foreslått at unntaket skulle gjelde «Bilder hvor den avbildede person bare spiller en tilfeldig rolle i forhold til det som er hovedinnholdet i bildet». Det fremgår av Innst.O.nr.111 at dette ble endret til «når biletet av personen er mindre viktig etter hovedinnholdet i biletet», uten at det er gitt noen nærmere begrunnelse for endringen. Med denne endring kan det ikke legges til grunn at unntaksbestemmelsen forutsetter at den avbildede har en tilfeldig rolle, men slik lagmannsretten ser det vil dette være et moment som inngår i den samlede vurdering.

Lagmannsretten viser i den forbindelse til Mæland «Retten til eget bilde og fotografiloven §15», Lov og Rett 1985 side 214 hvor det oppsummeres med: «Unntaket understreker et viktig moment. Bildet fokuserer ikke på en bestemt person - det er noe annet ved bildet man først og fremst ønsker å vise frem.»

Foreliggende tilfelle gjelder bilder av profesjonelle fotomodeller som er spesielt innleid for å bli avfotografert i bunader i et større markedsføringsprosjekt for Husfliden. Som et utgangspunkt kan det vanskelig hevdes at modeller er mindre viktig enn hovedinnholdet på bildet. Riktig nok er formålet med billedbruk i markedsføring å markedsføre et produkt, ikke å vise bilder av modellene. Dette kan imidlertid ikke være avgjørende for vurderingen av hva som er hovedinnholdet i bildet som sådan, vurdert ut fra de personvern hensyn som ligger til grunn for åndsverkloven §45c. Slik lagmannsretten ser det har fotomodeller normalt en sentral funksjon i bildet, og lagmannsretten kan ikke se at dette stiller seg annerledes her. Som fremholdt av tingretten er det snakk om et omfattende billedmateriale som viser modellenes ansikt på en slik måte at disse er gjenkjennelige. Om den konkrete vurdering uttales det ellers i tingrettens dom:

Etter rettens vurdering passer ikke unntaksbestemmelsen på bildene i nærværende sak. Selv om formålet med bildene er å vise bunadene og sølvet, er det modellene som bærer plagget og sølvet. Modellene er slik sett i fokus, de fleste i helfigur, men det er også eksempler på nærbilder av modellenes ansikt/overkropp. At bildene er tatt i studio med nøytral bakgrunn for å fremheve bunadene og sølvet, gjør ikke modellene mindre fremtredende, snarere tvert i mot, slik retten ser det.

Denne vurdering er også dekkende for lagmannsrettens syn.

Lagmannsretten har etter dette kommet til at unntaksbestemmelsen ikke kommer til anvendelse. Det er da ikke foranledning til å gå nærmere inn på ankemotpartens anførsel om at bruk av bilder av individuelt utvalgte og innleide modeller til markedsføring som sådan faller utenfor anvendelsesområdet for unntaksbestemmelsen.

Uberettiget bruk av bilder kan etter åndsverkloven §55 første ledd, jf §54 første ledd bokstav b) medføre erstatningsansvar etter «alminnelige erstatningsregler». I dette ligger at det må påvises uaktsomhet fra den som har gjort bruk av bildene, at de avbildede er påført et økonomisk tap og at det er årsakssammenheng mellom bruken av bildene og det økonomiske tap.

Salgssjef Harald Skorve har forklart at han i 2003 kontaktet Husfliden v/ Eva Kristin Johansen for å få tilgang til bildene, og at han derfra ble henvist til fotografen, Lasse Berre. I den påfølgende telefonsamtalen samtykket fotografen i at Sylvsmidja kunne gjøre bruk av bildene i sin markedsføring, og en CD med samtlige bilder ble senere oversendt. I ettertid ble det etter ønske fra Sylvsmidja inngått en skriftlig avtale som for et vederlag på kr 20.000 ga Sylvsmidja rett til fri bruk av fotomateriellet i sin markedsføring. I følge Skorve krevde Berre i utgangspunktet ikke noe honorar eller at det skulle inngås skriftlig avtale. Skorve opplyste at det i kontakten med Berre ikke var noe tema hvorvidt det måtte innhentes samtykke fra modellene for å kunne bruke bildene.

Lagmannsretten kan ikke se at det under bevisførselen har fremkommet opplysninger som gir grunn til å stille spørsmål ved Skorves forklaring, og denne legges til grunn. Det nevnes at Berre - som ikke avga forklaring i tingretten - forklarte seg sammenfallende med Skorve hva angår innholdet i kontakten dem i mellom. Riktignok opplyste Berre for lagmannsretten at han for sin del forutsatte at det også ble innhentet samtykke fra modellene, uten at dette ble nevnt for Skorve.

Slik lagmannsretten forstod Skorve var han ikke klar over at det i tillegg til samtykke fra fotografen hva angår fotografirettighetene også måtte innhentes samtykke til bruk fra de avbildede personer. Spørsmålet er derfor ikke om han hadde grunn til å tro at Berre kunne gi samtykke på vegne av modellene, men om det var uaktsomt av ham å ikke foreta nærmere undersøkelser om slikt samtykke også måtte innhentes.

Om kravet til aktsomhet uttales det i Rt-1983-637:

Etter min mening har den som vil bruke et bilde av en avbildet person til et bestemt formål, ikke opptrådt med tilstrekkelig aktsomhet i forhold til fotografiloven §16, jfr. §15, ved å stille

et generelt spørsmål til den som har fotografiretten «om det er i orden». Et bekreftende svar på et slikt spørsmål vil naturlig måtte forstås slik at det bare gjelder fotografiretten.

Saken gjaldt anvendelse av et arkivfoto fra en avisredaksjon i kommersiell sammenheng, og ikke som her slik bruk av bilder som i utgangspunktet var ment for og også tidligere er benyttet i markedsføring. Uttalelsen i dommen gir likevel, slik lagmannsretten oppfatter det, uttrykk for et generelt utgangspunkt, og lagmannsretten kan ikke se at det i nærværende sak foreligger omstendigheter som gir grunnlag for å fravike dette utgangspunkt.

Sylvsmidja er en profesjonell aktør, med en etter forholdene omfattende markedsføring av sine produkter, også i egen regi. Det er på det rene at bedriften i sin markedsføring også har engasjert egne fotomodeller. På denne bakgrunn må det kunne forventes at bedriften har et bevisst forhold til de involvertes rettigheter, og foretar undersøkelser for å få avklart om billedbruken, i tillegg til avtalen med fotografen, forutsetter samtykke fra modellene. Denne oppfatning styrkes ytterligere ved at det er snakk om omfattende bruk av billedmaterialet i kommersiell sammenheng over lang tid. Det forhold at Sylvsmidja - i følge Skorves forklaring - i forhold til egne modeller hadde betinget seg fri bruk av bildene uten tidsbegrensning, gir ikke grunnlag for en annen vurdering. Dette burde snarere ført til en økt bevissthet når det var aktuelt å bruke bilder av modeller Sylvsmidja ikke hadde noe kontraktmessig forhold til.

Lagmannsretten har etter dette kommet til at Sylvsmidja har utvist uaktsomhet.

Det fremgår av tingrettens dom at Sylvsmidja for tingretten anførte at kravet til årsakssammenheng ikke er oppfylt, fordi Sylvsmidja ville avstått fra bruken av bildene dersom man hadde vært kjent med det vederlagskrav modellene gjør gjeldende. Anførselen er opprettholdt i anken, men er ikke medtatt i sluttinnlegget og er heller ikke prosedert under ankeforhandlingen. Lagmannsretten legger derfor til grunn at denne anførselen ikke lenger gjøres gjeldende. Det bemerkes likevel at en slik anførsel ikke ville kunnet føre frem.

Lagmannsretten viser til den begrunnelse som er gitt i tingrettens dom, som også er dekkende for lagmannsrettens syn.

Modellene har etter dette krav på erstatning for det økonomiske tap de er påført som følge av den uberettigede bruken av bildene.

Hver av modellene ble ved tingrettens dom tilkjent en skjønsmessig fastsatt erstatning på kr 120.000, basert på en årlig erstatning på kr 20.000 for hvert av de 6 årene Sylvsmidja har benyttet bildene i sin markedsføring. Det er ved erstatningsutmålingen lagt til grunn at dette reflekterer det vederlag modellene etter bransjepraksis ville fått for den bruk som her er gjort av bildene, og derved det økonomiske tap som er påløpt.

Ankende part har verken i anken eller under den skriftlige saksforberedelse gjort innsigelser mot erstatningsutmålingen. Det er heller ikke under ankeforhandlingen gjort innsigelser mot erstatningens størrelse. Lagmannsretten legger derfor til grunn at ankende part, for det tilfelle at det konstateres erstatningsansvar, aksepterer den erstatning som er fastsatt i tingrettens dom. Lagmannsretten bemerker likevel at det under ankeforhandlingen ikke har fremkommet opplysninger som kunne gi grunnlag for å fravike tingrettens skjønnsutøvelse i forhold til erstatningsutmålingen.

Anken blir etter dette å forkaste.

Anken har ikke ført frem, og Sylvsmidja tilpliktes å erstatte ankende parters sakskostnader for lagmannsretten, jf tvisteloven §20-2 første og annet ledd. Lagmannsretten kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner som gjør at unntaksbestemmelsen i tredje ledd kommer til anvendelse. Advokat Sivertsvik har innlevert omkostningsoppgave på kr 104.604 inklusive merverdiavgift. Av de totale kostnader utgjør salæret kr 97.500 inklusive merverdiavgift, det øvrige reise og oppholdsutgifter. Det er ikke gjort innvendinger mot kravets størrelse, og dette legges til grunn.

Når det gjelder renter av tilkjente sakskostnader vises til tvangsfullbyrdelsesloven §4-1 tredje ledd.

Lagmannsretten kan ikke se at ankemotpartenes krav om å bli tilkjent sakskostnader også for tingretten kan føre frem. Ankemotpartenes krav omfattet for tingretten i tillegg til krav om erstatning for økonomisk tap også krav om oppreisningserstatning. Kravet førte ikke frem, og tingrettens avgjørelse av dette kravet er ikke påanket. Med det utfall saken fikk for tingretten kan ikke lagmannsrettens se at det er grunnlag for innsigelser mot tingrettens kostnadsavgjørelse. Det vises til tingrettens begrunnelse som tiltres.

Dommen er enstemmig.

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist. Dette skyldes ferieavvikling og annet reisefravær blant dommerne.

Slutning:

1. Anken forkastes.

2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler AS Sylvsmidja Sylvvareverkstad kr 104.604 - kronerettthundreogfiretusensekshundreogfire - til Siw Denstad Sæther, Maria Schei Mathisen, Geir Magne Danielsen og Monica Waclawczyk innen 2 -to- uker fra forkynnelse av dommen.